

PROEMI

Quan a finals dels anys 80 l'Agrupació Borrianea de Cultura (ABC) buscava un futur estable com a entitat cultural degana de Borriana després dels convulsos i actius anys de la Transició, les persones que en aquella època estaven al capdavant de l'entitat (Joan R. Monferrer, Teresa Esteve i Joan Garí) no van dubtar a apostar per les publicacions de caire cultural i científic com la millor opció de futur de l'associació i, des de la perspectiva actual, s'ha demostrat clarament que aquella decisió va ser un encert. La Cultural¹ ja comptava amb una publicació regular en forma de revista cultural, el Buris-ana, amb èpoques més prolífiques i unes altres no tant, però en aquell moment el que calia era fer una publicació anual més elaborada científicament que servís per a projectar la institució i la ciutat més enllà de l'àmbit local, a l'estil de la Castellonense d'aquella època, per exemple.

Certament, l'ABC havia tingut un paper cabdal en els anys de la transició democràtica espanyola a Borriana, acollint al seu si tota una sèrie de sensibilitats polítiques, bàsicament de caire progressista i nacionalista, que la van convertir en plataforma unitària de projecció de les reivindicacions polítiques i culturals democràtiques i nacionals d'aquell moment, la qual cosa va condicionar-ne l'activitat fins a començaments dels anys 80. Amb l'arribada de la democràcia als ajuntaments (03-04-1979, primeres eleccions municipals) i a l'àmbit autonòmic (08-05-1983, primeres eleccions autonòmiques), les persones que havien participat de manera més activa en els darrers anys en la direcció de la Borrianea van optar per incorporar-se a les diferents opcions polítiques, cadascú a la més adient d'acord amb la seua ideologia. En aquest context, l'Agrupació va passar a ser dirigida per una generació més jove que buscava la continuïtat del model precedent, però la gestió cultural dels nous ajuntaments democràtics xocava amb aquell model i de vegades es confonia. Així, algunes persones lligades a l'ABC en els primers anys de la transició van demanar a mitjans dels anys 80 el tancament de l'entitat "perquè per a ells ja no tenia sentit". Amb el suport de moltes persones que pensaven que el que no tenia sentit era tancar l'entitat es va seguir treballant per trobar un nou encaix de l'Agrupació en el nou marc polític i cultural de la Borriana del moment. Finalment, es va optar per cedir a l'Ajuntament o a les associacions interessades l'organització de les festes populars que la Cultural havia recuperat (Sant Antoni, la Font del Vi i les desaparegudes Volta Popular en Bicicleta o el Joc del Canut) i centrar-se en les publicacions (Buris-ana, Anuari i la col·lecció Vària) i en altres activitats culturals puntuals que hi pogueren interessar. Per a més informació sobre la història de l'ABC podeu consultar en el web de l'Agrupació <www.borriana.com> el llibre de Joan Garí Agrupació Borrianea de Cultura: aproximació a la seua història (1954-1983).

¹ L'Agrupació Borrianea de Cultura al llarg de la seua història ha estat coneguda popularment amb diversos noms, els més habituals han estat, primer, la Cultural i, després, la Borrianea, l'ABC o, simplement, l'Agrupació.

Però la història de l'Anuari (vegeu article 1) no es pot entendre sense tenir en compte el paper que han jugat els seus directors: Joan Garí (1990-1992), Tomàs Martínez (1993-1994) i Joan Verdegall (1995-2014). Amb tot, la consolidació d'una publicació d'aquestes característiques necessita tenir coberts dos aspectes bàsics per a la seua supervivència: el finançament i l'interès científic dels seus articles. Pel que fa al finançament, cal destacar l'habilitat de Joan Garí, síndic major de l'ABC, per aconseguir els recursos necessaris que han sostingut l'Anuari aquests vint-i-cinc anys. En relació amb l'interès científic de la publicació cal remarcar la signatura en 1992 del conveni de col·laboració amb la institució científica i acadèmica més important de les nostres comarques, la Universitat Jaume I, i la trajectòria de la publicació: primer, com un aplec d'articles en forma de miscel·lània i, després, amb la focalització en números monogràfics sobre temes d'interès divers editats per persones rellevants, majoritàriament lligades a la Universitat Jaume I. No cal dir que el paper de Joan Verdegall com a director de l'Anuari, amb 20 números, ha estat decisiu perquè avui puguem celebrar el 25è aniversari de la publicació més internacional del nostre poble.

L'efemèride de les noces d'argent d'una publicació com la nostra és un esdeveniment que calia celebrar d'una manera especial, amb l'edició d'un número diferent dedicat a Borriana. La temàtica havia de ser variada i abastar els diferents àmbits de projecció social, cultural, urbana i històrica, però, sobretot, havia de plantejar una reflexió que partint del passat pogués incloure propostes de futur per a la nostra ciutat. Tanmateix, no es tractava de fer un número que comencés i acabés a Borriana, es tractava de projectar Borriana com a ciutat prototip de les ciutats mitjanes valencianes del segle XXI, que no en són poques. Ciutats de característiques similars que comparteixen història, tradicions, llengua, models econòmics i socials, etc., que poden reflectir-se en el mateix espill en què ens mirem nosaltres i, per tant, amb les quals podem compartir un present i un futur incert però encoratjador. Així ho va plantejar el director de l'Anuari, Joan Verdegall, al consell de redacció, tots hi vam estar d'acord i així va nàixer la idea del número 25 de l'Anuari: Evolució de la ciutat mitjana valenciana cap al segle XXI. El cas de Borriana. Posteriorment, el director ens va proposar que fórem els editors per la nostra condició de borrianencs, membres del consell de redacció i professors de la Universitat Jaume I; tots dos vam acceptar immediatament perquè ens feia molt de goig un projecte tan estimulador com aquest.

Conjuntament, a partir dels acords del consell de redacció, editors i director vam començar a treballar en la temàtica dels articles que havien de conformar el número i a decidir les persones que havien d'elaborar-los. Pel que fa a la temàtica, vam seleccionar set aspectes diferents que definiren el perfil de Borriana des de diversos punts de vista, tot tenint en compte que n'hauria d'haver un més que parlés de la història de l'Anuari; n'hi podien haver més o podien haver estat diferents, però l'extensió màxima de la publicació no ens permetia incloure tot el que hauríem volgut. El dilema va arribar a l'hora de fer la tria d'autors, qui hauria d'elaborar els temes escollits? Teníem dues opcions: els autors consagrats que tantes vegades ens han parlat d'aquests temes o autors novells amb una sòlida formació universitària i una projecció investigadora acreditada, joves que apunten ja ben alt i que, sens dubte, faran que Borriana tinga un excel·lent reconeixement i siga un referent entre les poblacions de les nostres comarques. Indubtablement vam

optar pels joves, ja que una visió del futur fresca, renovada i actual, la tenen millor els joves que no aquells que ja tenim una certa edat o, fins i tot, els que tenen encara més edat que nosaltres. Així, quatre autors són menors de 30 anys: Andrea Rosselló, Dolors Traver, Pablo Urbaneja i Aina Monferrer; tres estan en la quarantena: Ivan Cabrera, Joan E. Gumbau i Ernesto Fenollosa, i la resta ja han superat el mig segle. En cap cas hem considerat que aquesta decisió haja estat una aposta de risc —el lector jutjarà—, nosaltres hem cregut simplement que ja era arribada l'hora de donar veu a una generació de borrianencs qualificats que ens poden donar una visió diferent sobre “l'estat de la qüestió” i unes propostes de futur amerades de joventut i d'inconformisme.

Dit això, aquest Anuari havia de començar necessàriament amb una breu història del que ha estat la publicació al llarg d'aquests vint-i-cinc anys, efectivament inacabada perquè tots desitgem que aquests siguin els primers vint-i-cinc números d'una publicació jove i fructífera que ens acompanye per molts anys. Ningú millor que el professor Joan Verdegal, actual director de la publicació, per donar-nos una visió exhaustiva del més destacat del que ha estat la vida de l'Anuari de l'Agrupació Borriana de Cultura fins l'actualitat, en què repassa els moments i els fets més importants en l'evolució de la publicació, alhora que presenta les dades més significatives de les vint-i-quatre edicions anteriors i altres qüestions rellevants.

El professor Joan Emili Gumbau ens ofereix un interessant article sobre la cultura i les festes a partir de les cinc dates més representatives del calendari fester borrianaenc: Sant Blai, les Falles, la Misericòrdia, la Mercè i l'Ecce-Homo; algunes de les quals són compartides amb altres pobles valencians i d'altres són assimilables per l'origen de la celebració i per la tradició. En aquest article trobareu dades molt rellevants sobre l'origen i l'evolució d'aquestes festes tradicionals i populars tan arrelades a Borriana.

Com a complement a aquest article, Aina Monferrer, investigadora predoctoral del Departament de Filologia i Cultures Europees de l'UJI, ens fa una passejada per les diferents modalitats d'art i cultura i ens presenta els llocs de l'art a Borriana i els artistes borrianaencs del passat i els contemporanis més destacats, entenent el concepte artista en un sentit ampli que inclou disciplines molt variades sota els epígrafs: Arts Plàstiques, Cinema, Música i Literatura. Una bona aportació per tenir una idea global sobre els borrianaencs que ens representen en un món tan complex i eteri com ho és el de les arts.

En l'article 4, els professors Modest Barrera i Joan R. Monferrer parteixen d'un estudi de l'evolució demogràfica a la ciutat de Borriana dels darrers trenta anys per fer una anàlisi exhaustiva del que ha estat l'evolució de l'ús del valencià al nostre poble des de l'inici del procés de castellanització allà pels anys 30 del segle passat fins l'actualitat. En aquesta article, a més d'apuntar les causes més destacables que han afavorit el procés de substitució lingüística, es proposen algunes solucions per fomentar la normalització i l'ús del valencià en el context sociocultural actual.

Dolors Traver, economista i màster en finances, fa una reflexió general sobre l'economia local en el context global actual i analitza per sectors la situació present i les perspectives futures. L'article està dividit en apartats i cada apartat fa referència a un sector econòmic: primari, secundari i terciari. Finalment, inclou en un apartat diferent el turisme, un dels grans reptes de futur de la nostra economia per l'interès que suscita malgrat la realitat del sector a Borriana.

L'article sobre citricultura de Pablo Urbaneja, investigador predoctoral de l'UJI i de l'Institut Valencià d'Investigacions Agràries, és una reflexió sobre l'evolució històrica del conreu de la taronja fins arribar al moment actual en què l'autor es planteja quines alternatives hi ha per a seguir amb la taronja amb una millor rendibilitat econòmica o per a substituir-la per un altre tipus de conreu. Així, sota els epígrafs passat, present i futur, analitza la situació i proposa solucions en el context actual, seguint les darreres tendències en el camp de la recerca sobre producció citrícola.

Andrea Rosselló recull el testimoni de son pare, Robert Roselló, en forma de col·laboració i presenten una descripció del patrimoni natural de Borriana, espais naturals, espècies vegetals i espècies animals que ens acompanyen al llarg de la nostra vida. L'evolució dels espais i les espècies i de com els canvis produïts per la mà de l'home han incidit en els ecosistemes. El canvi generacional dels autors, exemplificat de manera fefaent en aquest article, garanteix la continuïtat necessària en l'observació i la vigilància dels canvis biològics en el nostre medi natural.

El darrer article, de l'arquitecte i professor de la UPV Ivan Cabrera amb la col·laboració d'Ernesto Fenollosa, estudia la situació i les conseqüències de l'urbanisme a Borriana, especialment en els darrers anys. La planificació, la construcció i la rehabilitació són els eixos principals d'aquesta aportació que conclou amb l'enumeració d'una sèrie d'espais públics sense urbanitzar en què caldrà trobar una solució urbanística en futur pròxim.

Finalment, volem agrair a Joan Verdegal i a l'Agrupació Borrianea de Cultura l'oportunitat que ens ha ofert en convidar-nos a coordinar aquest número de l'Anuari pel significat que té per a nosaltres i per a totes aquelles persones que ens estimem la Cultural.

Joan R. Monferrer Daudí (joan.monferrer@uji.es)

Antoni Gil Trilles (agil@uji.es)

Universitat Jaume I